

Pauruusoono aa yanaa aavaa Epesiisa varuuyani reeravai

Pauruuso Epesiisaiyani roo kuaivo ataama vaivai. Fai suai voovai nnino Anutuuqo mmuakiaa mminnamminnaayauvai nuunama yapa kioo mmata aavau vaiyauvaata ngiau aapu vaiyauvaatama vara nuunama yapa kino fai Yisuuvaano iyauvaara kietavai varioo haitatuunaravaivee. (1:10) Ii kua ivo itaa kua tiivo gioonna kiaapuuyaraatama tiivai. Fai mmuakiaa gioonna kiaapuuya Yisuu Kirisiinna tasipama mmuaavau yoketaama varida mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada variateeraivaara Anutuuqo yaata utiravai. Gioonna kiaapu vaa ausa hanigiooya Epesiisa varuuya itaama variateeraivaara Pauruuso yoketaa kuaivaa aa yanaa aavau iyani reeravai.

¹ Na Pauruusoono aa yanaa aavaa ngiini fafaarakiaunoo. Anutuuqoono ari yaata utiivaugiataama ni mmataama kiaikiai na Yisuu Kirisiinna kuaivaa varee nuaira aposoroo vaidivai variaunoo.

Ngia Anutuuqaa gioonna kiaapu Epesiisa variaya Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee tida yaagueeqama kiada variyaiyani na aa yanaa aavaa fafaarakiaunoo.

² Ti Napoova Anutuuqoota ti Udaanga Yisuu Kirisiivaatama kati ngiiyara yoketaama yaata utida ngiari ausa nuufaivaitana ngii mida nnaasu variateeraivaara na yaata utuaunoo.

Ta Yisuunnara kutaavaivee kiaunnaivaara Anutuugo ari yaagueeqa yoketaivaa ti mmivai

³ Nnikiai ta ti Udaanga Yisuu Kirisiinna Koonna Anutuugaara kua yoketaivaa kiaaravee. Ta Yisuu Kirisiinna gioonna kiaapuya variaunnaivaara ivo tiyara yoketaimno ari yaagueeqaivaura mmuakiaa aataru yoketaiyauvo ngiau aapu vaiyauvaa vaa ti mmivaivee. Ivaara ta innara kua yoketaivaa kiaaravee.

⁴ Anutuugo hama ngiau mmataivaa uu suaivaki ta Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee tida inna gioonna kiaapuya variateeraivaara vaa ivo ti mmataama kieeravai. Ta yoketaa tuanaaya varida inna ayuuvau sa maisama varirama kiada safuuma variateeraivaara vaa ivo ti mmataama kieeravai.

⁵ Ta Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaravaara ivo ti vitoo ari raunna mmaapu tuanaaya ti yapaanaraivaara vaa ivo mmuaanaa yaata utuoo teerama kieeravai. Ivo tauraa tiyara mmuduuya ruuvaara mmuaanaa ivo itaama teerama kieeravai. Ivo ari yaata utuuvau vau kua yoketaivaa iino inna yoketainaraivaara vaa ivo mmuaanaa itaama yaata utuoo teerama kieeravai.

⁶ Anutuugo ari Mmaapu innara mmuduuya ruoo nnaasu variraivaa kati ti mmiravai. Ti mmuuvaura ivo kati tiyara yaata yoketaama ari vookaraama utiravai. Ivaaraida nnikiai ta innara kua yoketaivaa kiaaravee.

⁷ Mminnamminnaa maisaiyauvo ti utiivaa Anutuugo Yisuu Kirisiinna kiauvaadiri ivaa ruga kiakiai ta kati mmamma dummukiara variaunnavaai. Ivaaraida ta kiaunnaano: Anutuugo kati

tiiyara yaata yoketaama ari vookaraama utiivo pinaavai vainoo, kiaunnaano.

⁸⁻⁹Vaa Anutuugo tiiyara itaama ari vookaraama iiravai. Ivo ari tinni yoketaivaki vauvakidiri-aatama mmuakiaa mminnamminnaiyauvaa ivo tauraa taa taika kioovakidiri-aatama tauraa ivo kiaa teerama kioo kuaivaugiataama iiravai. Ii kua ivaa tauraa kiaa teerama kioo haumaki yapa kioovaa vaa kooyaa ti vitairavai. Ii kua ivaa kaanaivo Yisuu Kirisiivavee.

¹⁰Anutuugo ari kua kiaa teerama kioovaa iinara suaivo nnino rikioo fai iima taikaanaravaivee. Fai ivo mmuakiaa mminnamminnaiyauvo ngiau aapu vaiyauvaatama mmatayaa vaiyauvaatama nuunama kioo Yisuu Kirisiinna iyauvaa kieetavai yapa kiaanaravaivee.

¹¹Anutuugo ari yaata utiivaugiataama vaa tauraa teerama kiai kua mmuakiaayauvai iivai. Ivoono nnaaru toosa haroo suaivaki tiiyara yaata utuuvaugiataama tiiyara inna iikiatauvaa iiravai. Ivo itaama tiiyara inna iikiatauvaara Yisuu Kirisi-iva tiiki varinai ta Anutuugaa gioonna kiaapuya variateeraivaara ivo ti mmataama kieeravai.

¹²Ivaara ta tauraa titi ausaiyauvaa hanigiada Yisuu Kirisiinnara faannakiaunnaiya nnikiai ta Anutuugaa nnutu yoketaivo ngiau aapu vaivaara kua yoketaivaa kiaravee.

¹³Vaa ngieetama itaama variravai. Ngia Yisunna mmayaaya kua kutaivaa arinaima rikioo suaivaki ngia ausa hanigia kiada Yisuunnara kutaavaivee tiravai. Ngia ii mmayaaya yoketaa ivaa rikioovaara Anutuugo ngii vitoo yoketaivau yapeeravai. Yapa kioo Mmannasa Yoketaivaa vaa

ivo kua kiaa teerama kiaivaa ngii mioo tunoo: Iya ni gioonna kiaapuyavee, tiravai.

¹⁴ Anutuuqo ari Mmannasa Yoketaivaa ti mmuuvaara ta kiaunnao: Fai ta ngiau aapu vikio ivo kua kiaa teerama kiaikio vaivaa ti mminaravai. Ivo ari Mmaapuuvaa kiauvaadiri vaa ti yookaama kieeravai. Ivaara ivo ti vitoo kinai ta inna tasipama variaaravaivee, kiaunnava. Ivaaraida inna nnutuuvo ngiau aapu vaivaara nnikiai ta kua yoketaivaa kiaaravee.

Pauruuso Anutuuqaara yaaku vareeravai

¹⁵ Ivaara Ngia Udaanga Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaivaaraatama Anutuuqaa gioonna kiaapu mmuakiaayara mmuduuya ruaivaaraatama na rikiau suaivaki ngia itaama variaivaara

¹⁶ na ngiiyara yaaku varee mmannammanna Anutuuqaata ngiiyara kua yoketaivaa tiee vari-aunoo.

¹⁷ Udaanga Yisuu Kirisiinna Koonna Anutuuqaa nnutuuvo ngiau aapu vaivoono Mmannasa Yoke-taivaa ngii minaraivaara na yaaku varee innaata kua kiaunoo. Fai ivoono Mmannasa Yoketaivaa ngii mino ivoono fai tinni yoketaivaa ngii mioo Anutuuqaa aataruuvaa kooyaa ngii vitainaravai. Ngia arinaima Anutuuqaara rikiada taa-teeraivaara itaama ngii vitainaravai.

¹⁸ Ngii tinniiyauvo rusitinai ngia arinaima innara rikiaateeraivaara na yaaku varee innaata kua kiaunoo. Ngia inna tasipama variateeraivaara Anutuuqo vaa ngii maavee tiivai. Vaa ngia rikiada ivaara faannaida variaano. Ngia gioonna kiaapuuya

Anutuuqaara kutaavaivee kiaiyani Anutuuqo ari yaagueeqa yoketaa ari vookaraivaa vaa kua kiaa teerama kieeravai. Fai ivo ivaa ngii minaraivaara ngia tuqinnama rikiaateeraivaara na yaaku varee innaata kua kiaunoo.

¹⁹⁻²⁰ Ta innara kutaavaivee kiaunnaiya ti aaki-aana inna yaagueeqa ari vookaraivo yaagueeqama vaivaara ngia tuqinnama rikiaateeraivaara na yaaku varee innaata kua kiaunoo. Anutuuqo ari yaagueeqa tuanaa ari vookarauvaadiri Yisuuva putuuvakidiri tuduu diitooduu ari yaaku yaadudainningiaa ngiau aapu inna yapa kioodoo variravai. Ii yaagueeqa ivo ti aakiaana vaivo inna mmuai yaagueeqaivo vainoo.

²¹ Yisuu Kirisiiva ngiau aapu varioo mmuakiaa ngiau aapu variaa kieetaiyaraata mmatayaa variaa kieetaiyaraatama dioo vainoo. Vaidiia ngiari nnutuuyauvo ngiau aapu vaiyaraatama makee variaiyaraata nnaagiai variaarayaraatama vaa ivo yaatara kioo iyara dinoo.

²² Anutuuqoono Yisunna mmuakiaa mminnamminnaiyauvaara kieetavai Dianeeraivaara inna yapa kieeravai. Mmuakiaa mmatayaa diaa mminnamminnaiyauvaara kieetavai Dianeera inna yapa kioo gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiyara yaata utuoo itaama kieetavai inna yapa kieeravai.

²³ Gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiya Yisuu Kirisiiva iya kieetaivo varikiai iya inna yuku yaaku mmammaivaa roosiima variaanoo. Yisuu Kirisiiva mmuakiaa mminnaa mmata aavau vaiyauvakiata variaiyauvakiatama

suvuai kioo varikiai inna yaagueeqaivaura vai mminnaiyauvo vakiaani variaa mminnaiyauvo variaavai. Iyauvaki suvuaineema gionna kiaapuuya vaa ausa hanigaiyakiatama suvuai kioo varivai.

2

Ta putiraiya roosiima variaunnano Anutuuoqo kati

tupatupaa variraivaa ti mmivai

¹ Ngia tauraa varuu suaivaki ngia hama Anutuuoqaa kuaivaa rikiada iida mminnamminnaa maisaiyauvaa varoovaara ngia vaidi putiraiya roosiima variravai.

² Ii suai ivaki ngia mmatayaa diaa aataru maisaiyauvunu vida varida ngiau aapuuvaki nuainno varuu mmagia maisaiya kieetaivaa kuaivaa rikiada iiravai. Anna makee ii kieeta ivo gionna kiaapuuya Anutuuoqaa kuaivaa rikiadaata hatokaiyara dionno vainoo.

³ Ta mmuakiaaya iyanikaraama varida ti iikiatau aataruuyauvaa iida ti yaata utuaannaivaugiataama ti mmammaiyauvo iikiatau aataruuyauvaatama iiravai. Ta itaama iida mmuakiaa gionna kiaapuuya uuvaugiataama iyanikaraama iidada Anutuuoqo iyara nnannatoo irisai maisivaa iya mmuuvaugiataama teeta varaaraivaara variravai.

⁴ Ta itaama variaannaduaata Anutuuoqaa boo tiraivo pinaavai vauduu ivo pinaama tiyara mmuduuya riravai.

⁵ Mmuduuya ruuvaara ta inna kuaivaa hama rikiada iirama kiada ta vaidi putiraiya

roosiima variaannaduu ivo tuduu Yisuu Kirisiiva putuuvakidiri diitoovaanikaraama teetaata vaidi putiraiya roosiima variaannaivakidiri innanikaraama diitada karaasaya inna tasipama variravai. Anutuuqo ariinoo kati ngiiyara yoketaama yaata utuuvaara ngii vitoo yoketaivau ngii yapeeravai.

⁶ Yisuu Kirisiiva tiiki variivaara Anutuuqo ti vitoo ngiau aapu inna tasipama kieetaya dia-teeraivaara ivo tuduu ta diitada karaasaya inna tasipama variravai.

⁷ Yisuu Kirisiiva putuuvaudiri Anutuuqo ari mmuduuya riraivo vauvaa kooyaa ti vitairavai. Ivo tiyara mmuduuya ruoo tiyara yoketaama yaata utuuvo pinaama ari vookaraivai vauvo nnaagiai mmuakiaa suaiyauvakiaatama kooyaa vainaraivaara itaama uduu ta inna tasipama karaasaya variravai.

⁸ Ngia Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee tuduu Anutuuqo ariinoo kati ngiiyara yoketaama yaata utuuvaara ngii vitoo yoketaivau ngii yapeeravai. Hama ngiengieenoo ivaara mmoori vareeravai. Anutuuqoono kati ngii miravai.

⁹ Hama ngia ivaara mmoori varaivaaraida hama ngia ngiingiiyara mannaka tiraivootainoo.

¹⁰ Anutuuqo ariinoo ti iima kieeravai. Yisuu Kirisiiva tiiki variivaara ta karaasaya varida vaa ivo tauraa teerama kioo mmoori yoketaivaa ta iida yoketaama variateeraivaara Anutuuqo ti iima kieeravai.

Yutayaiyaata ngiari voopinnaiyaatama nuu-nama mmuaakaraama variravai

¹¹ Ngiingii mmatoo suaivaki hama ngii kaano kooya Yutayaiya oyaivakidiri ngii mmateeravai. Yutayaa vaidiiya ngiiyara kiaanoo: Aqaa vaidi aaya hama ngiari mmammaiyauvaa hatokeeraiyavee, kiasa kiada ngiariyara kiaanoo: Ta titi mmammaiyauvaa hatokeeraiyavee, kiaavai. Ngiari yaakuuyauvaadiri ngiari mmammaiyauvaa hatokaivaara iya itaa kua kiaavai. Ngia hama Yutayaiya oyaivakidiri diitaavai. Tuqinnama ivaara yaata utuatee.

¹² Ngia tauraa itaama varuu suaivaki ngia Yisuu Kirisiinna ngieerama variravai. Ngia voopinnaiya hama Anutuugo mmataama kioo gioonna kiaapu Isarairaiya tasipama variravai. Nnaaru Anutuugo ari gioonna kiaapuuyara kuaivaa kiasa teerama kioo yeena rau kioovaa hama ngiiyaraatama tiravai. Ngia aa mmata aavau varuduu hama Anutuugo ngii tasipama varuduu hama ngia inna tasipama variaaraivaara faannaida variravai.

¹³ Aanna makee Yisuu Kirisiiva ngiiki variivaara ngia tauraa inna ngieerama variaya ivo putuduu inna kiauvo tuuvaara Anutuugo ngii vi-too inna vainima ngii yapa kiaivai.

¹⁴ Yisuu Kirisiiva ariinoo itaama uuvaara aanna makee ta Yutayaiyaata ngiari voopinnaiyaatama ta mmuaakaraama ausa nuufaivaa tasipama variaannanoo. Ta nnammutuannammutuaa variaanna suaivaki ivo putuuvaara hanikia pinaavai roosiima ti tammaivaki vauvaa ivo havarata kiooduu hama ta kava nnammutuannammutuaa roosiima variraida ta mmuaakaraama yoke-taama variravai.

¹⁵ Gioonna kiaapu Yutayaiyaata ngiari voop-

innaiyaatama mmuaakaraama yoketaama varia-
teeraivaara ivo Yutayaiya mmaanna tuu kuaivaa
yaataroo ivakidiri kiisa kiisa aataruuyauvaa iya
uuyauvaa ruga kieeravai. Ruga kioo iya tuduu
mmuaakaraama ausa nuufaivaa tasipama yoke-
taama varida iya innara kutaavaivee tuuvaara
mmuaakaraama itaama variravai.

¹⁶ Yisuu Kirisiiva yatari sagaivau putuuvaara
Yutayaiyaata ngiari voopinnaiyaatama nnammu-
tuaa kieema varuu aataruuvaa rugeeravai. Ruga
kioo Yutayaiyaata ngiari voopinnaiyaatama nu-
unama mmuaakaraama iya yapa kioo Anutu-
uqaasi kuaara aataruuvaa kooyaa iya vitairavai.

¹⁷ Ngia voopinnaiya Anutuuqaa ngieera
variaiyaatama ta Yutayaiya inna vainima
variaunnaiyaatama ivo tuoo ausa nuufaivaa
varada varira mmayaaya yoketaivaa ti kiaa ti
mmiravai.

¹⁸ Yisuu Kirisiiva putuuvaara ta mmuakiaaya
Yutayaiyaata ngiari voopinnaiyaatama Anutu-
uqo mmuaa Mmannasavai ti mmivai. Ti mmi-
ivaara ta ti Koonna Anutuuqaa avuuvau nnida
innaata aikiooma kua kiaunnavai.

¹⁹ Itaama vaikiai ngia voopinnaiya hama ngiari
voopinnaaya roosiima vooya mmataivaki vari-
aano. Ngia Anutuuqaa gionna kiaapuuya tasi-
pama mmaayootaaya varida Anutuuqaa raunna
mmaapu tuanaaya variaano.

²⁰ Anutuuqoono nnau heekeeraivaa roosiima
heekainoo. Ivo Yisuu Kirisiinna vuuta kuabai
pinaa kiaivaa roosiivaa yapa kioo tooyataayaivau
kiisa kuabaiyauvaa yapaivai. Ii kuabai iyauvo
inna Anutuuqaa kua varada nuairaiyaatama fo-

rofetaiyaatamavee. Ngiitaata Anutuuqo ngii vi-too iyayaa nnau roosiima heekainoo.

²¹ Kuabai pinaivaa tauraa toosa hara hanuu hara kiaivau mmuakiaa yatarivai hirikiokio vioo nnau pinaavai vaivai. Kuabai pinaivo nnauvaa hara taa utiivaa roosiima Yisuu Kirisiivaano ngii utivai. Ngia yatariiyauvaa roosiima vida nuunaira nnau pinaa ari vookaraivaa roosiima Udaanga Anutuuqaara variaavai.

²² Yisuu Kirisiiva ngiiki variivaara Anutuuqo ngiitaata ngiari vo gioonna kiaapuuyaatama vi-too nnau pinaivaa heekerayaama ngii yapa kioo ivaki ivo Mmannasavai hara kioo varivai.

3

Pauruuso ngiari voopinnaiya kuaivaa kiaa mmiravai

¹ Ivaaraina na yaaku varaunoo. Na Pauruusoona Yisuu Kirisiinna mmayaayaivaa varee ngia voopi voopi hara kiada variaya ngii giaa ngii miaaree nookiauvaara na oovi nnauvaki hara kiee variee yaaku varaunoo.

² Vaa ngia rikiaavai. Anutuuqo kati ngiyyara yoketaama yaata utira safu mmooriivaa kati ngiyyara ni miravaivee.

³ Anutuuqo ari yaata utuu kua hataumaki vauvaa kooyaa ni giaa ni miravaivee. Vaa na ii kua ivaa kiisama fafaara ree ngii giaa ngii miauvaivee.

⁴ Fai ngia ivaa yaarida rikiakio Anutuuqo Yisuu Kirisiinnara hatauma kua tuuvaa ni giaa ni mikiai na arinaima rikiauvaara fai ngia kooyaa rikiaaravai.

⁵ Nnaaru tauraa suai hama Anutuugo ari gionna kiaapuuya ii hatauma kua ivaa kooyaa iya kiasa mmiravai. Aanna makee Anutuugo ari Mmannasaivaa kiasa mmikio ivo ari kua varada nuairaiyaatama kua kiasa kookieera vaidi forofetaiyaatama kooyaa kiasa mmiivai.

⁶ Ii hatauma kua ivo ataama vainoo. Ngiari voopinnaiya Yisuu Kirisiinna mmayaaya yoketaivaa vaa arinaima rikiaivaara iyaraata Yutayaiyaraatama Anutuugo iyara yoketaimmo ivo mmuaavaugiataama iyara yoketairavaa iya mmiivai. Ngiari voopinnaiya mmayaaya yoketaivaa rikiada Yutayaiya tasipama Anutuugaa gionna kiaapu tuanaaya mmuaakaraama variaavai. Anutuugo Yisuu Kirisiinnara kua kiasa teerama kioo kuaivaa Yutayaiya kiasa mmuuvaa ngiari voopinnaiyaatama rikiada iyaata Yutayaiyaatama ii kua ivaa kaanaivaa mmuaakaraama varaavai.

⁷ Ii mmayaaya yoketaa ivaa na gionna kiaapuuya kiasa mmilaraivaara Anutuugo ni mmataama kioodu na inna mmoori vareera vaidivai variravai. Ivo ari yaagueeqaivaura ii mmoori ivaa kati niyara yoketaama yaata utuuvaara kati ni miravai.

⁸ Anutuugaa gionna kiaapu mmuakiaaya ni yaataraavai. Ivaara hama Anutuugo yaata utirainno kati niyara yoketaama yaata utuoo ii mmoori ivaa ni mioo gionna kiaapu ngiari voopinnaiya Yisuu Kirisiinna mmayaaya yoketaivaa kiasa mmianeeraivaara ni mmataama kieeravai. Yisuu Kirisiinna yaagueeqaivaura kaayau ari vookara ari vookarai aataru yoketaiyauvo vaiyauvaara iya kiasa

mmianeeraivaara ni mmataama kieeravai.

⁹ Anutuugo ari yaata utuu kua hataumaki vauvo kooyaa kaanaivo vainaraivaara gionna kiaapu mmuakiaaya kooyaa kiaa mmianeeraivaara ni mmataama kieeravai. Anutuugo mmuakiaa mminnaiyauvaa iiraivoono tauraa varuu mmuakiaa suaiyauvaki ii hatauma kua ivaa hatauma kieeravai.

¹⁰ Aanna makee ta variaunna suai aavaki ta ausa hanigieeraiya Anutuugaa tinni yoketaa ari vookaraivo vaivaa kooyaa aangeraiya kieetaiya yaagueeqama ngiau aapu variaiya vitaikiai arinaima teeda rikiaateeraivaara Anutuugo tauraa ii hatauma kua ivaa hatauma kieeravai. Ta vaa ausa hanigiaunna gionna kiaapuuya iikiaunnaivaudiri iya teeda arinaima rikiaaravai.

¹¹ Tupatupaa ari yaata utira kuaivo kooyaa vakiaiveera ivo itaama iiravai. Ivo ari yaata utuu kua kaanaivaa ti Udaanga Yisuu Kirisiinna mmatayaa titaa kioodoo tuoo kooyaa variravai.

¹² Ta inna tasipama varida innara kutaavaivee kiaunnaivaara hama ta aatuuraida kati Anutuugaata yaagueeqama kua kiaunnaoo.

¹³ Ivaaraina na yaagueeqama ngii giaa ngii miee kiaunoo: Na ngiiyara mmamma nniitaraivaa varauvaara Anutuugaa kuaivaara sa ngii pirisainai ngia yaata utida kiatee: Ta pikiaaravee, kiatee. Na ngiiyaroo tiee mmamma nniitareeraivaa varee aavaki variaunoo. Na itaa kua kiaunoo.

Ngia Epesiisaiya Yisuu Kirisiiva ngiiyara mmuduuya ruaivai

¹⁴ Anutuugo itaama tiyara yoketaama uuvaara

ni ausa mmuduuyaivo hanigiakiai na ti Napoon-naata kua tiee yaaku varaunoo.

¹⁵ Mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaa vari-aiyaata ngiau aapu variyaiyaatama iya oyaiyauvo Anutuugaasidiri tiiravai.

¹⁶ Ivo ari oyai yoketaa ari vookaraivakidiri ari Mmannasaivaa tino too ngii aakiaiyauvaki yaagueeqama suvuai kioo varinai rikiada ngia yaagueeqama ari vookaraama variaaraivaara na yaaku varaunoo.

¹⁷ Ngia Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaivaara ivo ngii aakiaana nnau roosiima hara kioo variaiveeraivaara na yaaku varaunoo. Anutuugaa mmuduuya rira oyaivo yaagueeqama ngii aakiaana vainai ngia ivau yaagueeqama variateeraivaara na yaaku varaunoo.

¹⁸ Yisuu Kirisiinna mmuduuya riraivo pinaa ari vookaraivai vakia roo saivai saivai hokobavai vioo verepi hokobavai vioo mmeepi hokobavai hama araivootainaravai. Ngieetama mmuakiaa Anutuugaa gioonna kiaapuyaatama ivaa tuqin-nama teeda rikiaaraivaara na yaaku varaunoo.

¹⁹ Ta gioonna kiaapu mmatayaa diaa mmuaki-aaya hama ta yopeema Yisuu Kirisiinna mmudu-uya rira oyai pinaa ari vookaraivaa tuqinnama teeda rikiaunnvai. Ngiengieenoo ivaa tuqin-nama teeda rikiaaraivaara na yaaku varaunoo. Fai itaikio yaagueeqa yoketaivo Anutuugaaki su-vuaikio vaivo ngii aakiaa mmuakiaayauvaki su-vuainaraivaaraatama na yaaku varaunoo.

²⁰ Anutuugo ari vookaraivai varinoo. Ta yaata utira kuaivaatama ta inna yaparaira kuaivaatama ivo rikioo iyauvaa iinno tiyara

yaata utuoo vooyauvaatama iva iinaree kiaa fai aikiooma iinaravai. Inna yaagueeqaivo ti aakiaiyauvaki inno varivai. Ii yaagueeqa ivaadiri ivo fai aikiooma iinaravai.

²¹ Anutuugo Yisuu Kirisiinna tuduu gioonna kiaapuuyara putuuvaara vaa ausa hanigieeraiya tupatupaa Anutuugaa nnutuuvaa ngiau aapu yapa kikio itaavai nnaasu vakia roo vioo vioo mmannammanna vakiaivee. Kua kutaa.

4

Yisuuva ti kieetavai varikiai ta inna yuku yaaku mmammaya variaunnava

¹ Na Udaanga Yisuunna mmoori varaivaara iya oovi nnauvaki ni yapoovoono aa na tinara kua aavaa na yaagueeqama tinai rikiaatee. Anutuugo ngii maavee tuu suaivaki yoketaa aataru safuuma ivo ngii vitauvau safuuma ivau nookiatee.

² Sa ngiingiiyara mannaka tida variatee. Mmannammanna tirooma adida varida ngii seenaiyara tuqinnada yamaa kua yamaa kua iyaata tida maisa kuaivaa ngii tikiainnaata rikiadaata yaagueeqama variatee. Ngiingiiyara ngiingiiyara mmuduuya ruaivaara ngiingii tasipa ngiingii tasipama mmoori varaatee.

³ Mmannasa Yoketaivoono ngii tasipama varikiai ngia mmuaa ausa mmuaa tinnivai varada yoketaama variaavai. Ngia itaama ausa nuufaivaa tasipama varida mmuaa ausa mmuaa tinnivai varaa aataruuvaara yaata utida mmannammanna iikiatee.

⁴ Ngia vaa ausa hanigieeraiya Anutuuqo taikiai mmuaakaraakiaaya variaanoo. Mmuaa Mmanasa Yoketaivoono ngii aakiaana varinoo. Anutuuqo ngii maavee tikiyai ngia innasi kuaaree kiaa faannakiaa aataruuvo mmuaa aataruvai vainoo.

⁵ Mmuaa Udaanga Yisuu Kirisiiva varinoo. Ngia innara kutaavaivee kiaivo mmuaa aataruvai vainoo. Nnoori apira aataruuvo mmuaavai vainoo.

⁶ Anutuuqo ari mmuaavai variivoono ta mmuakiaa gionna kiaapuuya ti Napoova varinoo. Ivoono Udaangavai varioo mmuakiaayara haitatuunno varioo ari yaagueeqaivaa iya mmiiivaara iya inna mmooriivaa iikiaanoo. Inna Mmannaivaivo mmuakiaaya aakiaiyauvaki varinoo.

⁷ Itaama vaikio Anutuuqo vo mmoori vo mmooriyauvaa varaateera yaagueeqa ari vookaraivaa mmuaavai mmuaavai ti mmivai. Yisuu Kirisiinnasi vai yaagueeqa yoketaivakidiri ivo ti mmiataikio kati ti mmivai.

⁸ Ivaara Anutuuqaa kua fafaaraivo vainno tinoo:

Ivo ngiau aapu vuu suaivaki
gionna kiaapu tauraa oovi nnauvaki yapa
kiooya
vitoo ari tasipama kioo
ari yaagueeqa yoketaivaa
gionna kiaapuuya kati mmiravaivee.

Anutuuqaa kua fafaaraivoono itaa kua tiivai.

⁹ Ivo ngiau aapu kuainoo kiaa kua oyaivo dee kuavainno vainnee? Oyaivo ataama vainoo. Ngiau aapu vuuvoono vaa tauraa ngiau aapuu-

vakidiri tiiravai. Ivo ta mmatayaiya maisama variaanna aakiaivaki tiiravai.

¹⁰ Mmatayaa tuuvoono kava vara ranoo ngiau aapu viravai. Vioo ngiau aapuuvaa yaataroo ngiau aapu tuanaivaki viravai. Ari yaagueeqaivo ngiau mmata mmuakiaavai suvuakuaiveeraivaara ivo ngiau aapu tuanaivaki viravai.

¹¹ Ivoono yaagueeqa yoketaivaa gionna kiaapuuya kati mmiravai. Ivo yaagueeqaivaa vooya mmi kioodoo kua varada nuaira aataruuvaa iiravai. Vooya yaagueeqaivaa mmi kioodoo kua kiaa kookieera forofetaiya aataruuvaa iiravai. Vooya yaagueeqaivaa mmi kioodoo mmayaaya yoke-taivaa varada vo yoosinna vo yoosinnaiyauvaki nuaida kiaa mmira aataruuvaa iiravai. Vooya yaagueeqaivaa mmi kioodoo gionna kiaapuuya tasipama varida kua kiaa mmira aataruuvaa iiravai. Vooya yaagueeqaivaa mmi kioodoo vitaira aataruuvaa iiravai.

¹² Anutuuqaa gionna kiaapu mmuakiaaya teerama kiada iya Anutuuqaa mmooriivaa varaaraivaara Yisuuva yaagueeqaivaa itaama iya mmiravai. Mmuakiaa gionna kiaapuuya Yisuu Kirisiinnara kutaavaivee kiaiya yaagueeqama variaaraivaara ivo yaagueeqaivaa itaama iya mmiravai.

¹³ Ta itaama inna yaagueeqaivaura mmooriyauvaa iima rada vidada mmuaa ausavai varada Anutuuqaa Mmaapuuvaara kutaavaivee kiaaravai. Kiaa kiada innara mmuaa yaatavai utuaaravai. Ta itaama mmooriyauvaa iima rada vidada koovayaida Yisuu Kirisiiva yoketaama varineema teeta itaama innanikaraama variaaraivaara iiki-

aaravai.

¹⁴ Ta koovayaida itaama innanikaraama varida hama ta nnaakara kiisaiya roosiima variaaravai. Ta hama iya roosiima muaraagaida unnakua tira vaidiiya unnakua kuaivaa rikiaaravai. Unnakua tira vaidiiya gioonna kiaapu vooya ngiari yaata utuaa kua nnamhari kuaivaa kiaani iya rikiada haruruaavai. Nnoori pinaivo rubaayoonno vioo kanuuvaa hanigiaanigieeraivaa roosiima iya unnakua tiraiya kuaiyauvaa rikiada iya nnaagiaivau kuaavai. Yuunna pinaivo sainaidi sainaidiri ngioo kanuuvaa utu koroonno feeneeraivaa roosiima iya unnakua tiraiya kuaiyauvaa rikiada haruruaavai.

¹⁵ Ta mmoori yoketaiyauvaa iima rada vidada ta hama iya roosiima muaraagama variaaravai. Ta gioonna kiaapuuyara mmuduuya rida kua kutaivaa iyaata tida Yisuu Kirisiiva ti kieetavai variivaa roosiima ta innanikaraama varida inna aataru mmuakiaavai iima rada vidada yokeekiaaravai.

¹⁶ Ivo kieetavai roosiima varikiai ta inna yuku yaaku inna avu yaata mmuakiaa mmammavai roosiima mmuaannannuuma variaunnnavai. Ti yuku yaaku ataiyauvo nuunainno mmuaakarai mmammavai vaineema vaa ta ausa hanigieeraiya itaama variaunnnavai. Ti yuku yaaku ataiyauvo yoketaama vaikiai ta yokeekiaunnaneema vaa ta ausa hanigieeraiya titiiyara titiiyara mmuduuya rida yoketaama varida yaagueeqakiaunnnavai.

Vaa ausa hanigieeraiya karaasa aataruuvau variatee

17 Itaama vaikio Udaanga Yisuuva ni tikiai na yaagueeqama ngiita kua tie ngiita ataa kua tinaravee. Ngia sa sabi kava vaidi vooppinnaiya kumimakama rada nuairaiya roosiima nookiatee. Iya yaata utiraivo kuminayaa mmanna yaata utu-aavai.

18 Iya yaata tinniiyauvo heenaivaki nuaida aatarura kumimakairavaa roosiima vainoo. Iya hama tuqinnama teeda rikiaavo iya ausaiyauvo yaagueeqaivaara hama iya Anutuugaasidiri yoketaama variraivaa vareerama kiada variaavai.

19 Iya mminnamminnaa maisa vareeraivakira nnaasu vida ngiari mmammaiyauvaara nnaasu yaata utida makemakee sabi nuaira aataruuvaa iida ari vookara ari vookarai maisai aataruuyauvaa nnaasu iikiaavai. Iida varida hama iyauvaara iya mmamma maisakiaavai.

20 Iya itaama iikiaa aataruuyauvaa hama ngia Yisuu Kirisiinnasidiri rikiada iikiaavai. Yisuunna aataru ari vookaraivaa ngia iikiaavai.

21 Vaa ngia innara rikiada inna nnaagiai vira gioonna kiaapuya varuduu vooyaano vaa Yisuun-naki vau kua kutaivaa ngii giaa ngii muduu ngia rikieeravai.

22 Ivaara ngiingii mmamma iira eenanaa aataruuvaa pikiaatee. Ii aataru ivo ngii puaisa utuduu ngia tauraa varuu aataruuvo ari vookarairavai. Ngii mmamma eenanaivo iikiatairaivo ngii unnakua tuduu ngia vaidi putiraiya roosiima putuaara iida variravai.

23 Ngii aakiyaiyauvaata ngii yaata tinniiyau-vaatama hanigia kiada karaasaya variatee.

²⁴ Vaidi karaasaivaa Anutuuqo ari roosiima iima kiaikio vaivaa vara uyu kiada vaidi tuanaaya variatee. Fai ngia itaida ngii seenaiya tasipama yoketaa safu tuanaa ari vookaraiya variaaravee.

²⁵ Ngia itaama variaivaara sa unnakua kiatee. Ngia mmuaakaraama Anutuuqaa raunna mmaapu tuanaaya variaivaara ngii seenaiyaatama kua kiaaree kiaa kua kutaivaa kiatee.

²⁶ Fai ngii ausaiyauvo ngii nnannateenai sa ivaudiri mminnamminnaa maisaiyauvaa varaa-tee. Sa ngii seenaiyara ngii ausaiyauvo nnanna-teenono suaivo haatapaivee. Akiiraama iyaata kua yoketaama kiatee.

²⁷ Sa Sataangaa kuaivaara muaraagakiatee.

²⁸ Tauraa varioo mmuara raira vaidiiivoono mmuara raira aataruuvaa pikiaivee. Pikioo ari yaakuuvaitanaadiri yaagueeqama mmoori varano mminnamminnaiyauvo innasi suvuaino too ari seena kumina hama mminnaataiya saivai mmiaivee.

²⁹ Sa ngii avaiyauvakidiri kua maisa vooyauvai kiatee. Kua yoketaiyauvaa nnaasu kiatee. Gioonna kiaapu muaraagama variyaiya yaagueeqama variaaraivaara yamaa kua yamaa kua iyaata tida kua yoketaiyauvaa nnaasu kiatee. Gioonna kiaapuuya ngii kuaivaa rikiada yoke- taama variaaraivaara kua yoketaiyauvaa nnaasu kiatee.

³⁰ Sa ngia vo mmoori mmuaararai voovai iida varida Anutuuqaa Mmannasa Yoketaivaa mmuaararaiavaa mmiatee. Vaa Anutuuqo ngii mmataama kiaivaara ivo Mmannasa Yoketaivaa

ngii mivai. Fai suai nnaagiai ivo ngii vitanai ngia inna gioonna kiaapu tuanaaya mmamma dummukiara variaaraivaara ivo Mmannasa Yoketaivaa ngii mivai.

³¹ Ngia ngiingii ausa kapikarai mmuaki-aayauvai pikiada ausa nniitareera buaru tiraivaatama pikiada kua yaagueeqa tida tomedaira kuaivaa tiraivaatama pikiada nniki tomedaida variraivaatama pikiaatee.

³² Ngia ngiingiiyara ngiingiiyara mmoori yoketaivaa iida ngiingiiyara ngiingiiyara boo kiatee. Anutuuqoono Yisuu Kirisiiva putuuvaara ngii mminnamminnaa maisaiyauvaara hama yaata utirainno rugaivaivee. Ivaa roosiima ngiingii seenaiya mminnamminnaa maisaiyauvaara sa yaata utiraida ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa ngiingii mmi ngiingii mmiikiatee.

5

Ta mmeekiaivau nnaasu hara kiada variaaravee

¹ Anutuuqo ngiiyara mmuduuya ruaivaaraida ngia inna uru nnaakaraya variaanoo. Ngia itaama inna nnaakaraya variaivaara ivo vari-neema ngieetama itaama hara kiada variatee.

² Ngiingiiyara ngiingiiyara mmuduuya rida variatee. Nnaaruaiya ngiari mminnamminnaa maisaiyauvaara puara sipisiipaiyauvaa kati Anutuuqaara hudooduu suuda yoketaivo vuuvaa Anutuuqo rikiooduu inna yoketairavai. Yisuu Kirisiiva tiyara mmuduuya ruoo kati ti mminnamminnaa maisaiyauvaara putuduu

Anutuuqo tooduu inna yoketairavai. Itaama vaivaara Yisuu Kirisiiva tiyara mmuduuya ruaineema ngiingiyyara ngiingiyyara mmuduuya rida varida variatee.

³ Ngia Anutuuqaa gioonna kiaapuya variaivaara sa maisa aataruuvaa iikiaaraivaara ngiingii kiasa mmi ngiingii kiasa mmiida varida kua kiatee. Sa sabi nuaira aataruuvaa maisama yaata utiraivaaraatama kua tida sa ari vo gioonna kiaapuuya mminnamminnaiyauvaara ngii varaata varaataira aataruuvaaatama kua kiatee.

⁴ Sa kuau kuaaru tomedaira kuaivaa tida sa sabi kuaivaatama tida sa isareera kua maisaivaatama kiatee. Anutuuqaa gioonna kiaapuuya hama itaama kua kiaavai. Ngia iqitaa kua kiasa aataru ivaa pikiada Anutuuqaaatama kua yoketaivaa kiatee.

⁵ Vaa ngia aa kua aavaa arinaima rikiaavai. Gioonna kiaapu voovono sabi nuaira aataruuvaa iinno maisama yaata utuoo ari vo gioonna kiaapuuya mminnamminnaiyauvaara inna varaataivoono fai hama Anutuuqoota Yisuu Kirisiivaatama gioonna kiaapuuyara dira yoosinnaivaki vioo innani teerama kiaiayuvaa varaanaravai. Ari vo gioonna kiaapuuya mminnamminnaiyuvaa taikio inna varaataira aataruuvo inna unnakua anutuuvaara ausa mmuduuya mmiraivaa roosiivai.

⁶ Gioonna kiaapu vooya sabi kuaivaa tida ngii unnakua tikiyai sa iya itaa kiasa kuaivaa rikiaatee. Gioonna kiaapuuya itai kuaiyuvaa rikiaada Anutuuqaa kuaivaa rikiaadaata hatokaivaara fai inna nnannateeraivo iyasi nninaravaivee.

⁷ Itaama iikiasa gioonna kiaapuuya sa iya tasi-

pama nuaida iikiatee. Iya pikiaatee.

⁸ Ngia nnaaru upisiivaki variravai. Aanna makee ngia Udaanga Yisuu Kirisiinna gionna kiaapuya variaivaara ngia mmeekiaivau hara kiada variaanoo. Ivaara gionna kiaapuuya mmeekiaivaki variraiyanikaraama hara kiada variatee.

⁹ Fai ngia mmeekiaivau varikioonno ari vookarai variraivo ngiisi vainai teeda fai ngia yoketaama varida aataru safuuvau nuaida kua kutaivaa kiaaravaivee.

¹⁰ Ngia ngiingii variraiyauvaara yaata utida Udaanga Yisuu Kirisiinna yoketai aataruuvaa iikiaavo inna yoketairaivaara arinaima teeda rikiada ivaa nnaasu iikiatee.

¹¹ Gionna kiaapu vooya kumina mminnaa upisiivaki vai mmooriyauvaa iikiaiya sa ngia iya tasipama iikiatee. Iya itaama iikiaa aataruuvaa ngieenoo mmeekiaivau yapa kikio kooyaa vakiavee.

¹² Iya haumaki itaama iikiaa aataru maisaiyauvaara hama ta ivaara ti kua kiatainoo. Fai ta ivaara tikio too ti mmamma maisainaravai.

¹³ Mmuakiaa aataruuyauvo mmeekiaivaki vaino fai oyaiyauvo kooyaa vainaravai. Kooyaa vaino too fai iyauvakidiri mmeekiaivo aikiooma taanaravai.

¹⁴ Ivaara vaidi voovoono tauraa tunoo:

Vuru nnaamuru-o, diitaanee.

Putuannaivakidiri diitaanee.

Diitano Yisuu Kirisiinna mmeekiaivo

iiyaa taanaravaivee.

Ivoono itaa kua tiravai.

¹⁵ Ivaaraida ngiingii variraivaara tuqinnama haitatuukiatee. Sa vaidi kumimakaiya roosiima

hara kiada variatee. Vaidi tinni ruaiya roosiima hara kiada variatee.

¹⁶ Aa suai ta variaunna suai aavaki kaayau mminnamminnaa maisaiyauvo ti suvuainoo. Ivaaraida Anutuugo aataruuvaa ngii vitainai rikiada inna mmooriivaa makee tinai iikiatee. Sa pikiaatee.

¹⁷ Itaama vai aataruuvo vainai sa ngia ivaara kumimakaida variatee. Anutuugo yaata utuoo ngii miaramiaraa ngii mii mmooriivaa tuqin-nama teeda rikiaaraivaara mmoori varaatee.

¹⁸ Sa kapika nnoori vuainaivaa nneeda kumimakaida variatee. Fai ngia itaikio ngii vari-raivo konnainaravai. Ii aataru ivaa pikiada Mmannasa Yoketaivaara iikio ivo ngii aakiaana suvuakuaivee.

¹⁹ Anutuugaa kuaivaata inna kuaruuvaatama ngiingii kiaa mmi ngiingii kiaa mmiikiatee. Ngiingii ausaiyauvaki Udaanga Yisuu Kirisiinnara ngii yoketaivai kua yoketaivo ngiiki vaivaa tasi-pama innara kuaruuvaa kiatee.

²⁰ Mmuakiaa suai mmuakiaa aataru mmoori mminnamminnaiyauvaara yoketaayauvaivee nnaasu kiaa kiada ngii Gioonna Anutuugaa kiaa mmiatee. Ngii Udaanga Yisuu Kirisiinnara yaata utida itaama kiaa mmiatee.

Pauruuso nnaata vaatiiyara tiravai

²¹ Vaa ngia Yisuu Kirisiinna kuaivaa rikiada inna mmemmaana kuaivaara ngia ausa hanigieeraiya ngiingiiiyara ngiingiiiyara yaata utida ngiingii kuaiyauvaa rikiada iikiatee.

²² Ngia gioonna vaa vaati vareeraiyaso, ngia Udaanga Yisuu Kirisiinna kuaivaa rikiada inna

mmemmaana kuaaneema ngiingii vaatiiya kuaiyauvaa rikiada iikiatee.

²³ Yisuu Kirisiiva vaa ausa hanigieeraiyara dirayaama vaidiyya ngiari nnaataiyara dida vaki-aavai. Yisuu Kirisiiva ariinoo gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiya vitoo yoketaivau yapaivai. Vaa iya inna yuku yaaku inna mmamma mmuyai mmuakiaavai roosiikiaavai.

²⁴ Ivaaraida vaa ausa hanigieeraiya Yisuu Kirisiinna kuaiavaa rikiada iikiaaneema gioonna vaa vaati vareeraiya ngiari vaatiiya kua mmuakiaayauvai rikiada iikiatee.

²⁵ Vaidi vaa nnaata vareeraiyaso, Yisuu Kirisiiva vaa ausa hanigieeraiyara mmuduuya ruaineema ngiingii nnaataiyara mmuduuya ruatee. Yisuu Kirisiiva vaa ausa hanigieeraiyara pinaama mmuduuya ruoo iyara putiravai.

²⁶ Ivo itaama uuvaara gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiya nnooriivoono iya mmammaiyauvaa finirayaama Anutuugaa kuaivoono iya aakiyaiyauvaki fini kioodoo iya yoketaama varida Anutuugaa gioonna kiaapu tuanaaya variravai.

²⁷ Yisuu Kirisiiva gioonna kiaapu vaa ausa hanigieeraiya teenai iya yoketaa tuanaaya inna avuuvau variateeraivaara ivo iyara putiravai. Iya mmammaiyauvunu teeganaaganainno taminnumaunnuunno vairiyauvoota ari vookarai mminnaa itaiyauvootama iyayaa vaiyauvaa roosiima iya aakiyaiyauvaki sa mminnamminnaa maisaiyauvo vakiaiveeraivaara ivo iyara putiravai. Vaa ausa hanigieeraiya yoketaa tuanaa hama mminnamminnaa maisaataiya varikio sa

maisaa mminnamminnaa vooyauvai iyasi vakiaiveeraivaara ivo iyara putiravai.

²⁸ Ivaara vaidiiya ngiari mmammaiyauvaara tuqinnaaneema ngiari nnaataiyaraatama tuqinnada iyara mmuduuya ruatee. Vaidi voovoono ari nnaataivaara mmuduuya ruaivoono inna ari-iyaraata tuqinnoo mmuduuya ruaivai.

²⁹ Hama vaidi voovoono ari mmammaivaara inna pirisaivai. Ivo makemakee varioo yeenna nnoo ari mmammaivaara tuqinnaivai. Mmuaikaraama Yisuu Kirisiiva vaa ausa hanigieeraiyara tuqinnaivai.

³⁰ Ta Yisuu Kirisiinna yuku yaaku mmamma mmuyai mmuakiaavai roosiikiaunnaivaara ivo ti tuqinnaivai.

³¹ Nnaata vaati vareera aataruuvaara Anutu-uqaa kua fafaaraivo vainno tinoo: Ivaara fai vaidiivo ari kaano koovaitana pikioo nnaataivaa varoo inna tasipama mmuaakaraivaitana vari-aaravaivee. Kua fafaaraivoono itaa kua tiivai.

³² Ii kua fafaara ivaki kua kutaa ari vookaraivo haumaki vainoo. Na oyaivaara yaata utuee riki-aunoo. Ii kua ivo Yisuu Kirisiinnaraata vaa ausa hanigieeraiyaraatama tiivai.

³³ Ii kua ivo ngiiyaraatama tiivai. Mmuakiaa vaidi nnaata vareeraiya ngiingiiyara tuqinnaaneema ngiingii nnaataiyaraatama tuqinnada mmuduuya ruatee. Mmuakiaa gioonna vaa vaati vareeraiya ngiingii vaatiiya avaiyauvaa rikiaatee.

Pauruuso nnaakaraiyaraata ngiari kaano koo-yaraatama tiravai

¹ Nnaakaraso, ngia ngii Udaanga Yisuu Kirisi-innara mmuduuya ruaivaara ngii kaano kooya avaiyauvaa rikiada iikiatee. Ii aataru ivo yoketaa aataruvai.

² Anutuugo mmaanna tuu kua voovai tunoo: Ai kaano koovaitana avaivaitana arinaima rikiee iikiane.

³ Ivo tauraa mmaanna tuu kuaivaa itaa kua tioo kua kiaa teerama kioovaatama ataa kua tunoo: A mmatayaa yoketaama variee hokobama varinaraivaara ai kaano koovaitana avaivaitana arinaima rikiee iikiane. Ivo itaa kua tiravai.

⁴ Ngia kaano kooyaso, sa kuminayaa ngiingii nnaakaraiya tikiyai iya ngiyyara nnannataate. Tuqinnama iyara haitatuuda Udaanga Yisuu Kirisiinna kuaivaa iya kiaa mmiatee.

Pauruusoono sikaunnaadiri yookairaiyaraata ngiari haitatuuraiyaraatama tiravai

⁵ Sikaunnaadiri yookaama kiaani mmoori vareera gioonna kiaapuuyaso, mmatayaa diaa vaidi ngii haitatuuraiya avaiyauvaa tuqinnama rikiada iikiatee. Ngia koonnama mmooriyauvaa iivoora tida ivaara yaata utida aatuuda biribiriira tasipama iya avaiyauvaa rikiada iikiatee. Ngia Yisuu Kirisiinna kuaivaa rikiada iikiaaneema iya kuaivaa mmuaa yaatavai rikiada iikiatee.

⁶ Sa iya ngiyyara yoketaa kuaivaa kiaraiivaara nnaasu iya avuuyauvunu mmooriivaa iikiatee. Yisuu Kirisiinna mmoori vareera gioonna kiaapuya varida Anutuugo yaata utiraivaugiataama ngiingii mmamma mmuyai mmuakiaayuvai inna mmida iikiatee.

⁷ Sa vaidiiyara nnaasu yaata utida iikiatee. Udaanga Yisuu Kirisiinnara sirigaida varida inna mmooriivaa iikiaaneema ngiingii mmooriyyauvaa iikiatee.

⁸ Vaa ngia rikiaavai. Udaanga Yisuu Kirisiiva mmuakiaaya mmuaavai mmuaavai yoke-taa mmooriyyauvaa iikiaiyyauvaa irisaiyyauvaa iya mminaravai. Fai ivo sikaunnaadiri yookaama kiada viteera gioonna kiaapuuya mmioo kati ngiari yaata utiraivaugiataama nuairaiyaatama mmuaakaraama mminaravai.

⁹ Mmooi vareeraiya haitatuuraiyaso, ngii mmooi vareeraiya ngiiiyara yoketaakiateera aataruuvaa iikiaivaara yaata utida ngieeta iyara yoketai aataruuvaa iida iyara yoketaakiatee. Sa iya aatuukiateera kuaivaa iya kiatee. Sa iyara ngii nnannateenai iikiatee. Vaa ngia rikiaavai. Mmuaa haitatuuravoono ngiau aapu variivoono ngiitaata ngii mmooi vareera gioonna kiaapuuyaatama haitatuuvai. Ivoono mmuakiaa gioonna kiaapuuyara mmuaa aataruvai iivai.

Anutuuqaa rapira mminnaa mmuakiaayauvai varaatee

¹⁰ Aa nnaagiai kua aavaata rikiaatee. Udaanga Yisuu Kirisiiva ngiiki variivaara yaagueeqama varia rada vidada yaagueeqama nnaasu variatee. Ivo yaagueeqa ari vookaraivaa ngii minai varada yaagueeqama variatee.

¹¹ Mmuakiaa rapira mminnaiyyauvaa Anutuuqo ngii miyyauvaa varada uyuatee. Varada uyida

raida fai ngia Sataangaa unnakua mmoori maisaiyauvaa hama iirama kiada yaagueeqama di-aaravai.

¹² Hama ta vaidi mmatayaiyaata rapuaun-nanoo. Ta Sataangaa mmagia maisaiya ngiau aapu variyaiyaata rapida iya kieetaiyaatama rapida ari vo kieetaya aa upisiivo vai sui aavaki variyaiyaatama rapuaunnanoo.

¹³ Ivaara Anutuuga rapira mminnaiyauvaa aanna makee varaatee. Fai ngia itaama teeraikio maisa suaivo nninai teeda fai ngia ngii nnammu-tuaiyaata rapida yaagueeqama dida vakiaaravai. Fai ngia iyaata rapidada rikikio ngii pirisainain-naata fai homo ngia yaagueeqama dida vakiaaravai.

¹⁴ Ivaara teeraida yaagueeqama diatee. Ngii ootitaiyauvunu vausa roosiima kua kutaivaa rammuatee. Ngii nniriiyauvunu yaagueeqa kapaaqaivaadiri iima kioovaa roosiima safuuma variraivaa yapaatee.

¹⁵ Ngii yukuuvaitanau yuku nnaba roosiima mmayaaya yoketaivaudiri ausa nuufaivaa va-reera aataruuvaa teerama kiada nuaida varida kiasa mmiaaraivaa uyuatee. Iva uvida yaagueeqama diatee.

¹⁶ Mmuakiaa sui okoovaa rau hiri kiada vairaivaa roosiima Anutuugaara kutaavaivee kiatee. Fai ngia itaikio mmuakiaa kua maisaiyauvaa vaidi maisaivo ikia tai veevaivaa roosiima ngiiyaa haanara iinai ngia ivaadiri rasuuma kiaaravai.

¹⁷ Ngii kieetaivau tommeekaivaa yapeeraivaa roosiima Anutuugo ngii vitoo yoketaivau yapaa-

nara kuaivaa rikiada varaatee. Ngia rapira paipa avaikaravaa Mmannasa Yoketaivo ngii miivaa varaatee. Anutuuqaa kuaivo inna ngii paipayauvaivee.

¹⁸ Anutuuqaa rapira mminnaiyauvaa varada yaaku vareeraivaatama tasipama iikiatee. Anutuuqo ngii tasipaiveeraivaara yaaku varada inna yaparakiatee. Mmuakiaa suai Mmannasa Yoketaivo ngii giaa ngii miivaugiataama yaaku varaatee. Ivaara tuqinnama haitatuuda sa Anutuuqaa mmooriivaa pikiaatee. Anutuuqaa gioonna kiaapu mmuakiaayara makemakee yaaku varaatee.

¹⁹ Ngia niyaraatama yaaku varaatee. Yaaku varakio Anutuuqo kuaivaa ni avaivaki yapa kinai fai na hama aatuurama kiee yaagueeqama kiee mmayaaya yoketaivo haumaki vaivaa kooyaa tinaravai.

²⁰ Na ii mmayaaya yoketaa ivaa kiaa kookieema kiee kiauvoono aanna makee na oovi nnauvaki variaunoo. Itaama vainai na aatuuvoora kiaa yaaku varakiai na yaagueeqama kiee mmayaaya yoketaivaa tinaravaivee.

Pauruuso gioonna kiaapuuya nnaagiai boo tiraivaa kiaa mmiravai

²¹ Tukikiiva ti seena tuanaa ta innara mmuduuya ruaunnaivovee. Ivo Udaanga Yisuu Kirisiinna mmooriivaa yaagueeqama iivoono mmuakiaa mmoorivai na datadataama variee iikiauva ngieetaatama rikiaateeraivaara ivo ngiisi vioo ngii giaa ngii minaravai.

²² Ivaara na inna titano ngiisi kuanaravee. Ngiisi vioo ta mmuakiaaya yoketaama variaunaivaara ngii giaa ngii minai rikiada ngii au-

saiyauvo yoketainai ngia yaagueeqama varia-
teeraivaara na inna titano ngiisi kuanaravee.

²³ Ti Napoova Anutuuqoota ti Udaanga Yisuu
Kirsiivaatama ngiari ausa nuufaivaitanaata
ngiari mmuduuya riraivaitanaatama mmuakiaa
vaa ausa hanigieeraiya mmikiai ivaitanaara
kutaavaivee kiateeraivaara na yaata utuaunoo.

²⁴ Mmuakiaa gionna kiaapuuya ti Udaanga
Yisuu Kirsiinnara pinaama mmuduuya rida
hama mmuduuya riraivaa pikiaiya Anutuuqo
kati gionna kiaapuuyara yoketaama yaata
utiraivo iya tasipama vakiaivee.

Karaasa Yeena Rau Kioo Kuaivovee
The New Testament in the Waffa Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Waffa long Niugini

copyright © 1975 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waffa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

4da5455c-4c87-58ee-a650-bb37acea5bca